

Облік і оподаткування

УДК 657.6:339.5

Лубенченко Ольга Едуардівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Лубенченко Ольга Эдуардовна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры учета и налогообложения
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

Lubenchenko Olha

*Candidate of Economics Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

**ПРЕДМЕТНА ОБЛАСТЬ АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

**ПРЕДМЕТНАЯ ОБЛАСТЬ АУДИТА ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

AUDIT SUBJECT AREA OF FOREIGN ACTIVITY

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню специфіки предметної області аудиту зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), необхідності її структурування з метою забезпечення аудиторів прикладним інструментарієм для перевірок, що надає змогу якісно провести аудит та мінімізувати ризики суб'єктів ЗЕД. Предметна область складається з господарських фактів ЗЕД та інформаційного забезпечення щодо їх підтвердження. Визначені наступні господарські факти, що складають предмет уваги аудитора: операції експорту та імпорту товарів; операції*

експорту та імпорту робіт, послуг; операції купівлі та продажу валюти; операції з давальницькою сировиною; кредитні операції; операції з придбання цінних паперів та часток у статутному капіталі нерезидентами; посередницькі операції за угодами комісії та їх нормативне і документальне забезпечення. Розгляд кожної із складових предметної області аудиту дозволяє обґрунтувати методологічні, організаційні, методичні шляхи впровадження складових аудиту ЗЕД.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, ризик, аудит, предметна область, зовнішній аудит, фінансова звітність, супутні аудиторські послуги.*

Аннотація. *Стаття посвячена дослідженню специфіки предметної області аудита внешнеэкономической деятельности (ВЭД), необходимости ее структурирования с целью обеспечения аудиторов прикладным инструментарием для проверок, что дает возможность качественно провести аудит и минимизировать риски субъектов ВЭД. Предметная область состоит из хозяйственных фактов ВЭД и информационного обеспечения по их подтверждения. Выделены следующие хозяйственные факты, что составляют предмет внимания аудитора: операции экспорта и импорта товаров; операции экспорта и импорта работ, услуг; операции покупки и продажи валюты; операции с давальческим сырьем; кредитные операции; операции по приобретению ценных бумаг и долей в уставном капитале нерезидентами; посреднические операции по сделкам комиссии и их нормативное и документальное обеспечение. Рассмотрение каждой из составляющих предметной области аудита позволяет обосновать методологические, организационные, методические пути внедрения составляющих аудита ВЭД.*

Ключевые слова: *внешнеэкономическая деятельность, риск, аудит,*

предметная область, внешний аудит, финансовая отчетность, сопутствующие аудиторские услуги.

Summary. *Article is devoted to a research of specifics of subject domain of audit of foreign economic activity (foreign trade activities), need of her structuring for the purpose of providing auditors with applied tools for checks that gives the chance qualitatively to book audit and to minimize risks of subjects of foreign trade activities. The subject domain consists of the economic facts foreign trade activities and information support on their confirmations. Are allocated the following economic facts that make a subject of attention of the auditor:: operations of export and import of goods; operations of export and import of works, services; operations of purchase and currency sales; operations with raw materials supplied by the customer; credit operations; operations on acquisition of securities and shares in authorized capital by nonresidents; intermediary transaction operations of the commission and their standard and documentary providing. Consideration of each of components of subject domain of audit allows to prove methodological, organizational, methodical ways of introduction of components of audit of foreign trade activities.*

Key words: *foreign trade, risk, audit, subject area, external audit, financial reporting, audit related services.*

Постановка проблеми. Аудит є інформаційним засобом, що забезпечує ефективність прийняття управлінських рішень суб'єктом ЗЕД. Тому, суб'єкт ЗЕД є зацікавлений у якісному вирішенні питань, які були поставлені ним перед аудитором. Успішність виконання аудиторських завдань потребує знань предметної області аудиту ЗЕД, що дає розуміння суті процесів, правил, обмежень, притаманних аудиту ЗЕД. Визначення та структурування предметної області аудиту ЗЕД надає можливість якісно

провести перевірку та надати замовнику інформацію, що попереджатиме підприємницькі ризики ЗЕД.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення предметної області контролю та аудиту досліджували Костирко А.Л. [1, с. 26-27], Шевчук В.О. [2, с. 15, 94], Кулаковська Л.П. [3], Бичкова С.М. [4] та інші. Аудит ЗЕД розглядає значно більший спектр питань, ніж ті, що досліджували попередники, тому, на нашу думку, предметна область потребує подальшого дослідження з урахуванням специфіки ЗЕД.

Тому **метою статті** є структуризація предметної області аудиту ЗЕД з метою подальшого забезпечення аудиторів прикладним інструментарієм для перевірок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під предметною сферою в загально-науковому сенсі розуміють: область теорії, що представляє собою безліч об'єктів, що розглядаються в межах окремого міркування або наукової теорії та включає елементарні об'єкти, що вивчаються теорією, а також їх властивості, відносини і функції [5]; область об'єктів, клас об'єктів, що розглядаються в межах певного контексту [6].

Предметна область аудиту ЗЕД – це предмет уваги аудитора під час перевірки фінансової звітності суб'єкта ЗЕД, виконання завдання з погоджених процедур, консалтингового супроводження.

Пріоритетними, як найбільш розповсюдженими складовими предметної області є: операції експорту та імпорту товарів; робіт, послуг; купівлі та продажу валюти; з давальницькою сировиною; кредитні операції; операції з придбання цінних паперів та часток у статутному капіталі нерезидентами; посередницькі операції за угодами комісії та їх нормативне і документальне забезпечення.

Розглядаючи будь – які господарчі факти в межах аудиту ЗЕД, аудитор спочатку має впевнитися у легітимності діяльності суб'єкта ЗЕД:

- дослідити статутні документи, визначати передбачені ними види діяльності, в т. ч. ЗЕД;
- перевірити наявність дозвільних документів (індивідуальних ліцензій НБУ при переміщенні цінних паперів через митний кордон України, сертифікатів відповідності, дозволів митного органу при переміщенні товарів у митному режимі переробки (давальницької сировини)).

Дослідження складових предметної області аудиту ЗЕД включає розгляд наступних питань стосовно господарських операцій: 1) сутність; 2) правове підґрунтя; 3) документальне забезпечення; 4) відображення в облікових регістрах, у фінансовій, податковій звітності; 5) ризик господарської операції; 6) суттєві питання, що привертають увагу аудитора при дослідженні господарського факту та впливатимуть на думку аудитора.

Операції експорту та імпорту товарів, робіт, послуг, купівлі та продажу валюти є найбільш розповсюдженими операціями ЗЕД, тому зосередимо увагу на інших, але не найменш важливих господарських фактах:

- операції з давальницькою сировиною;
- кредитні операції;
- операції з придбання цінних паперів та часток у статутному капіталі нерезидентами.

Операції переробки давальницької сировини у сфері ЗЕД (експорт – імпорт) мають свої особливості. Сутність операцій експорту давальницької сировини полягає в її переробці нерезидентом і поверненні готової продукції вітчизняному суб'єкту ЗЕД. Сутністю операцій імпорту є переробка давальницької сировини суб'єктом ЗЕД – резидентом на користь нерезидента та передача її останньому.

Правове регулювання операцій з давальницькою сировиною у сфері ЗЕД покладено на: Митний кодекс України [7]; Податковий кодекс України [8]; Закон України від 23.09.1994 р. № 185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [9]; «Порядок застосування заходів гарантування під час вивезення в митному режимі переробки за межі митної території товарів, продукти переробки яких обов'язкові до повернення на митну територію України і випуску у вільний обіг», затверджений ПКМУ від 4 грудня 2013 р. № 879 [10].

Документальне забезпечення експорту та імпорту давальницької сировини включає: договори на переробку давальницької сировини між резидентами та нерезидентами; дозвіл митних органів на вивезення сировини в режимі переробки; індивідуальна ліцензія НБУ в разі перевищення встановленого терміну зарахування виручки у іноземній валюті; вантажні митні декларації; акти приймання-передачі матеріалів, результатів переробки (готової продукції), банківські виписки, бухгалтерські довідки.

В бухгалтерському обліку операції експорту давальницької сировини відображаються в облікових регістрах по балансовому субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку», а послуги нерезидента з переробки – балансовому субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками». Операції імпорту давальницької сировини відображаються на забалансовому субрахунку 022 «Матеріали, прийняті для переробки», а готова продукція, отримана після переробки – на забалансовому субрахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні», розрахунки за послуги, надані нерезиденту – на балансовому субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями». Результати операцій імпорту та експорту давальницької сировини відображаються у фінансовій звітності суб'єкта ЗЕД аналогічно операціям експорту та імпорту товарів та послуг і підлягають оподаткуванню згідно до ПКУ.

Наявність митного та валютного контролю породжує ризики ЗЕД при проведенні операцій з переробки давальницької сировини, що потребують уваги аудитора, а саме:

1. Під час вивезення давальницької сировини та ввезення продукції, виготовленої з неї, заходи нетарифного регулювання не застосовуються, але це не є підставою для звільнення від сплати вивізного мита, тобто мита мають бути сплачені суб'єктом ЗЕД.
2. У разі відкликання дозволу митними органами, що передбачено вимогами МКУ, товари, поміщені в митний режим переробки, мають бути заявлені в інший митний режим протягом 20 календарних днів із дня відкликання дозволу та сплачені передбачені податки і митні платежі.
3. Необхідність фінансових гарантії експортера, що надаються митному органу у вигляді документа (зобов'язання) або у грошовій формі.
4. Загальний строк переробки за межами митної території України не може перевищувати 365 календарних днів, конкретні строки переробки встановлюються митним органом у дозволі на переробку.
5. Наявність обмежень а Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»: якщо нерезиденту було перераховано передплату з а переробку давальницької сировини, то послуги мають бути виконані у строк не пізніше 180 календарних днів з дати перерахування авансу.
6. Факт ввезення готової продукції в Україну підтверджується ввізною митною декларацією, що є підставою для завершення митного режиму переробки та часткового звільнення від обкладання митними платежами (ввізним митом, ПДВ). Сплаті підлягає додатна різниця між сумою митних платежів, нарахованою на митну вартість готової продукції, та сумою митних платежів, яка підлягала б сплаті в разі імпорту сировини, що була вивезена в режимі переробки.

7. При ввезенні давальницької сировини в митному режимі переробки за МКУ застосовується повне умовне звільнення від обкладення ПДВ. Послуги з переробки давальницької сировини нерезидента на території України за ПКУ обкладаються ПДВ за ставкою 0 % за умови подальшого вивезення готової продукції за межі України. При розрахунку за надані послуги нерезидент може використати частину готової продукції або давальницької сировини, при цьому постійне представництво нерезидента має задекларувати митний режим імпорту зі сплатою митних платежів та ПДВ за ставкою 20 % від задекларованої вартості.
8. При перевищенні строків переробки давальницької сировини резидентом, нараховуються податкові зобов'язання з ПДВ виходячи з договірної вартості цієї сировини (п. 190.1 ст. 190, п. п. 206.2.3 ст. 206 ПКУ).

Кредит або позика представляє собою залучені кошти, що надані користувачу за плату (під процент). Кредитні ресурси можна залучати від будь-якого нерезидента: банківської (фінансовий кредит), небанківської фінансової установи (позика), за винятком нерезидента, який має офшорний статус.

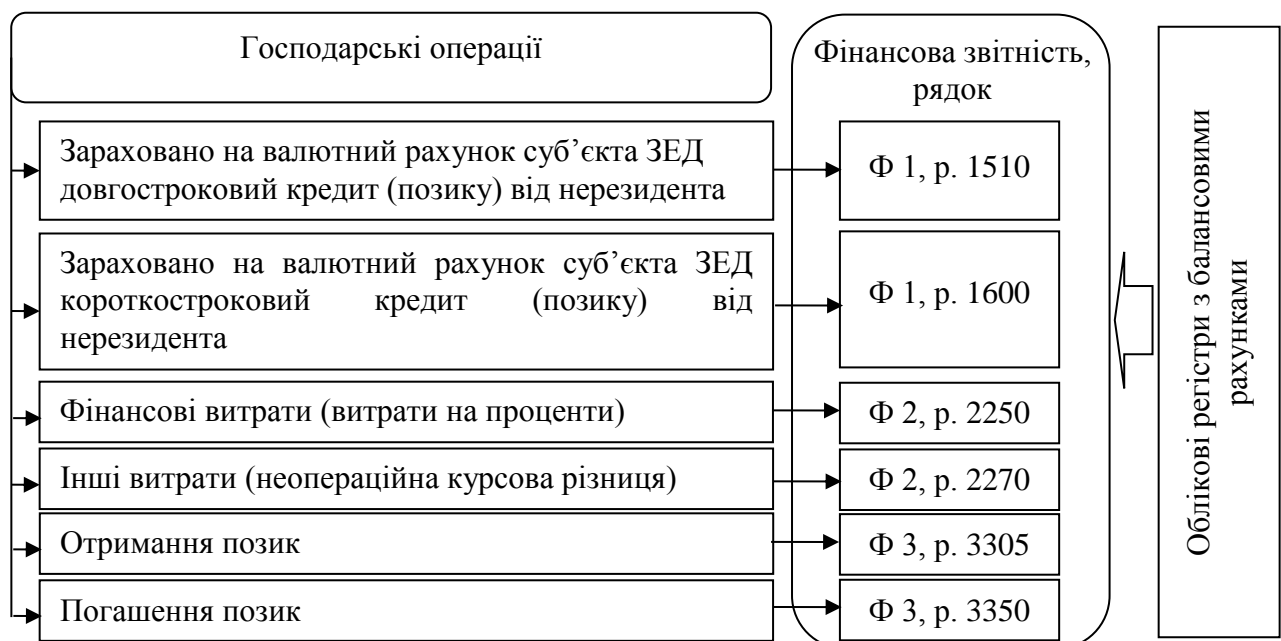
Правове регулювання отримання та погашення кредитів (позик) від нерезидентів покладено на: Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам, затверджене ПНБУ 17.06.2004 року № 270; ПКУ.

Документальним підтвердженням отриманих кредитів є: кредитна угода між кредитором-нерезидентом і позичальником-резидентом; реєстраційне свідоцтво кредитної угоди, що видається територіальними управліннями НБУ позичальнику; банківські виписки,

платіжні доручення на переказ грошових коштів; розрахунки процентів за користування кредитом.

У фінансовій звітності суб'єкта ЗЕД отримання кредиту (позики) від нерезидента відображається у рис. 1. Відсотки, сплачені на користь нерезидента включаються у склад витрат з метою зменшення об'єкту оподаткування податком на прибуток, але регуляторні вимоги покладають певні зобов'язання на суб'єкт ЗЕД щодо сплати податків, спричиняють ризик застосування штрафних санкцій, коливання курсів валют призводить до збільшення відсотків за користування кредитними ресурсами, зменшення прибутку, втрати фінансової стійкості суб'єктом ЗЕД.

Рис. 1. Відображення кредитних операцій між резидентом, суб'єктом ЗЕД та нерезидентом

Тому ці обставини привертають увагу при аудиті ЗЕД:

1. При виплаті процентів нерезидентам-кредитодавцям чи позикодавцям резидент-позичальник повинен утримати податок на прибуток у розмірі 15 % від суми доходів та за їх рахунок, який сплачується до бюджету під час такої виплати (нерезидент отримує суму за мінусом утриманого податку).

2. Аудитор має оцінити розмір відсотків за користування кредитними ресурсами, виходячи з того, що згідно до Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів, розмір виплат за користування кредитом за процентною ставкою з урахуванням комісій, неустойки та інших платежів, у тому числі тих, що є санкціями за неналежне виконання умов договору, не повинен перевищувати розмір виплат за цим кредитом, розрахований виходячи з установленної НБУ максимальної процентної ставки за договорами.
3. При збільшенні відсоткових платежів аудитор має оцінити можливість суб'єкта ЗЕД продовжувати свою поточну діяльність в осяжному майбутньому.

Нерезиденти, юридичні та фізичні особи, можуть брати спільну участь у підприємствах, створених з українськими юридичними та фізичними особами, придбавати частки діючих суб'єктів господарювання.

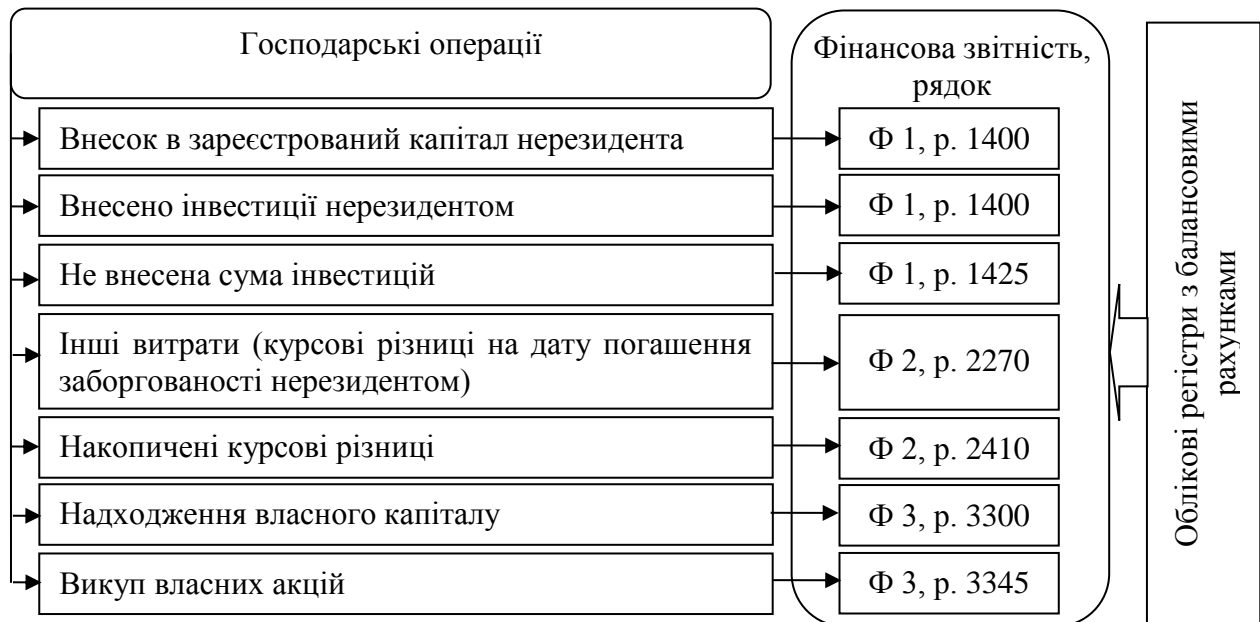
Правове регулювання внеску нерезидента у статутний капітал вітчизняного підприємства покладається на: Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 року № 93/96-ВР зі змінами і доповненнями та підзаконні акти [11].

Документальним підтвердженням операції по внесенню іноземної інвестиції є: установчі документи; документи про оцінку іноземної інвестиції; документи про відкриття інвестиційного рахунку іноземного інвестора; банківські платіжні документи про внесення інвестицій у грошовій формі; документи, що підтверджують внесок у статутний капітал майном (ввізна вантажна митна декларація, акти – приймання передачі, оцінки майна)

Відображення внесків нерезидента у зареєстрований капітал суб'єкта ЗЕД у фінансовій звітності наведені в рис. 2. Порушення вимог ПКУ спричиняє ризики отримання штрафних санкцій з боку контролюючих

органів, ризики привласнення майна управлінським персоналом, що ввезено інвестором, тому аудитор при перевірці внесків до зареєстрованого капіталу нерезидентом має звернути увагу на такі обставини:

1. Інвестиція має бути зареєстрована, без її реєстрації не можливе звільнення від оподаткування податком на прибуток та ПДВ коштів та майна, внесених нерезидентом.

Рис. 2. Відображення внесків нерезидента у зареєстрований капітал

2. Внески учасників до зареєстрованого капіталу підприємства оцінюються і фіксуються в установчих документах в українських гривнях за курсом НБУ на дату підписання установчих документів і надалі не підлягають перерахуванню у зв'язку зі змінами курсів іноземної валюти.
3. Під час погашення заборгованості іноземним інвестором необхідно розрахувати та відобразити у фінансовій і податковій звітності курсову різницю на дату остаточного погашення.
4. Наявність та збереження майна, що ввезено інвестором, як внесок у зареєстрований капітал суб'єкта ЗЕД.

Розповсюдженими операціями в сфері ЗЕД є посередницькі операції за угодами комісії, консигнації, доручення, які регулюються за нормативами, передбаченими для експорту-імпорту товарів та послуг. Їх відмінною рисою є: по-перше, формування доходу комісіонера-резидента (посередника) відбувається лише у сумі його винагороди за придбаний, або проданий товар за дорученням комітента; по-друге, оскільки комісіонер при придбанні імпортного товару не є його власником, то права на податковий кредит виникають у комітента, що підтверджується вантажною митною декларацією. Посередницькі операції знаходяться під митним і валютним контролем. Порухення регуляторних вимог призводить до застосування фінансових санкцій, тому аудитор має звернути увагу на наступне:

1. Строки розрахунків між суб'єктами ЗЕД, резидентами і нерезидентами мають обмежувальний строк – 180 днів. Після закінчення цього терміну суб'єкту ЗЕД нараховуються фінансові санкції (пеня).
2. Відповідальність за порушення строків розрахунків у сфері ЗЕД при виконанні договорів комісії покладається на сторону договору, яка набуває права і стає зобов'язаною за зовнішньоекономічним договором, укладеним із третьою особою, тобто на комісіонера.

Всі господарські операції у сфері ЗЕД можуть включати операції із пов'язаними особами. Операції з пов'язаними сторонами – нерезидентами попадають в сферу дії контрольованих операцій у відповідності до ст. 39 ПКУ. Документальним забезпеченням розрахунку контрольованих цін в операціях з пов'язаними сторонами є: укладені угоди з пов'язаними особами-нерезидентами; облікові реєстри для визначення обсягів господарських операцій з пов'язаними особами-нерезидентами; облікова політика щодо визначення методу трансфертної ціни; розрахунки

трансфертних цін, що проведені суб'єктом ЗЕД у відповідності до вимог [3], [4], [12].

Порушення вимог законодавства у сфері трансфертного ціноутворення призводить до значних фінансових санкцій, що застосовуються до суб'єкта ЗЕД, що потребує додатково розглянути питання під час аудиту ЗЕД:

1. Визначити перелік пов'язаних сторін та провести аналіз операцій з пов'язаними сторонами-нерезидентами.
2. Дослідити облікову політику суб'єкта ЗЕД щодо трансфертного ціноутворення.
3. Перевірити розрахунки трансфертних цін, що проведені суб'єктом ЗЕД, порівняти їх зі звітністю.
4. Визначити правові наслідки заниження податкових зобов'язань і сповістити про них управлінський персонал суб'єкта ЗЕД.

Отже, структуризація предметної сфери аудиту ЗЕД побудована на найбільш значущих елементах процесу аудиту, наповнює його інформативністю, має смислову спрямованість, а розгляд кожної із складових предметної сфери аудиту слугує підґрунтям для подальшої розробки методик аудиту ЗЕД через впровадження внутрішньофірмових стандартів.

Література

1. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія / Л. А Костирко – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 240 с.
2. Шевчук В. О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології) : монографія / В. О. Шевчук– К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1998. – 371 с.

3. Кулаковская Л. П. Организация и методика аудита [Электронный ресурс] / Л.П. Кулаковская – Режим доступа: https://uchebnikionline.com/buh-audit/organizatsiya_i_metodika_auditu_-_kulakovska_lp/predmetna_oblast_auditorskogo_doslidzhennya-2.htm – Дата звернення: 27.10.2017.
4. Бычкова С. М. Аудиторская деятельность. Теория и практика. / С. М. Бычкова – СПб.: Изд-во «Лань», 2000. – 320 с. – (Сер. «Учебники для вузов. Специальная литература»).
5. Словарь терминов логики [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/logic/291>– Дата звернення: 27.12.2017.
6. Філософський енциклопедичний словник / гол. редакція: Л. Ф. Іллічов, та ін.– М.: Сов. Енциклопедія, 1983. – 436 с.
7. Митний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 13.03.2013 №4495-VI-ВР / База даних “Законодавство України” / ВР України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. – Дата звернення: 23.10.2017.
8. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс від 02.12.2010 №2755-VI-ВР / База даних “Законодавство України” / ВР України.–Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Дата звернення: 23.10.2017.
9. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон від 23.09.1994 № (зі змін. та доп.) [Електронний ресурс] / База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/.№185/94-ВР> – Дата звернення: 23.12.2017.
10. Порядок застосування заходів гарантування під час вивезення в митному режимі переробки за межі митної території товарів, продукти переробки яких обов’язкові до повернення на митну територію України і випуску у вільний обіг, затверджений ПКМУ від

4 грудня 2013 р. № 879 [Електронний ресурс] / База даних «Законодавство України». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05> – Дата звернення: 28.11.2017.

11. Про режим іноземного інвестування [Електронний документ]: Закон України від 19.03.96 №94/96-ВР / База даних “Законодавство України” / ВР України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр> – Дата звернення: 20.11.2017.

12. Перелік товарів, що мають біржові котирування та світових товарних бірж для встановлення відповідності умов контрольованих операцій за принципом «витягнутої руки», затверджений ПКМУ від 08.09.2016 г. № 616 [Електронний ресурс] / База даних «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616-2016-%D0%BF> – Дата звернення: 28.11.2017.

References

1. Kostyrko L. A. Diahnostyka potentsialu finansovo-ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva: monohrafiia / L. A Kostyrko – Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2004. – 240 s.
2. Shevchuk V. O. Kontrol hospodarskykh system v suspilstvi z perekhidnoiu ekonomikoiu (Problemy teorii, orhanizatsii, metodolohii) : monohrafiia. / V. O. Shevchuk– K.: Kyiv. derzh. torh.-ekon. un-t, 1998. – 371 s.
3. Kulakovskaya L. P. Organizaciya i metodika audita [Elektronnij resurs] /L.P. Kulakovskaya – Rezhim dostupu : https://uchebnikonline.com/buh-audit/organizatsiya_i_metodika_auditu_-

_kulakovska_lp/predmetna_oblast_auditorskogo_doslidzhennya-2.htm –
Data zvernennya: 27.10.2017.

4. Bychkova S. M. Auditorskaya deyatel'nost'. Teoriya i praktika. / S. M. Bychkova – SPb.: Izd-vo «Lan'», 2000. – 320 s. – (Ser. «Uchebniki dlya vuzov. Special'naya literatura»).
5. Slovar' terminov logiki [Elektronnij resurs] // Rezhim dostupu: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/logic/291>– Data zvernennya: 27.12.2017.
6. Filosofskiy entsyklopedychnyy slovnyk / hol. redaktsiia: L. F. Illichov, ta in.– M.: Sov. Entsyklopediia, 1983. – 436 s.
7. Mytnyi kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs] : Kodeks vid 13.03.2013 №4495-VI-VR// Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. – Data zvernennia: 23.10.2017.
8. Podatkovyj Kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs] : Kodeks vid 02.12.2010 №2755-VI-VR // Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy.– Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Data zvernennia: 23.10.2017.
9. Pro poriadok zdiisnennia rozrakhunkiv v inozemnij valiuti: Zakon vid 23.09.1994 № (zi zmin. ta dop.)[Elektronnyi resurs] // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/.№185/94-VR> – Data zvernennia: 23.12.2017.
10. Poriadok zastosuvannia zakhodiv harantuvannia pid chas vyvezennia v mytnomu rezhymi pererobky za mezhi mytnoi terytorii tovariv, produkty pererobky yakyykh oboviazkovi do povernennia na mytnu terytoriiu Ukrainy i vypusku u vilnyi obih, zatverdzhenyi PKMU vid 4 hrudnia 2013 r. № 879 [Elektronnyi resurs] // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / – Rezhym dostupu :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05> – Data zvernennia:
28.11.2017.

11. Pro rezhym inozemnoho investuvannia [Elektronnyi dokument]: Zakon Ukrainy vid 19.03.96 №94/96-VR // Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy. – Rezhym dostupu :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-vr> –Data zvernennia:
20.11.2017.

12. Perelik tovariv, shcho maiut birzhovi kotyruvannia ta svitovykh tovarnykh birzh dlia vstanovlennia vidpovidnosti umov kontrolovanykh operatsii za pryntsypom «vytiahnutoi ruky», zatverdzhenyi PKMU vid 08.09.2016 h. № 616 [Elektronnyi resurs] // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / VR Ukrainy. –Rezhym dostupu :
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616-2016-%D0%BF> – Data zvernennia: 28.11.2017.